

Krize v Kosovu a slabost české elity

Váhavé či dvojsmyslné postoje mnohých českých politiků k útoku NATO proti Jugoslávii nejsou překvapující, pokud je zařadíme do širšího historického kontextu. České politické elity v tomto století v krizových situacích opakovaně selhávaly. Mnichovanství není syndromem, který začal, nebo skončil s Mnichovem v roce 1938.

Jedním z důvodů pro slabost českých politických elit je skutečnost, že v uplynulých téměř čtyřech letech měli Češi možnost vládnout si sami pouze o něco více než třicet let. První republika, vytvořená po 300 letech habsburské nadvlády, trvala jen dvacet let. Její konec byl z větší části důsledkem mezinárodních okolností. Ponižující způsob, jímž skončila, byl ale důsledkem slabosti českých politiků. Nástup komunismu po období relativní svobody v letech 1945-48 byl opět do značné míry důsledkem slabosti demokratických politiků. O dvacet let později většina lídrů pražského jara nebyla schopna tvářit v tvář invazi Varšavského paktu ukázat odvahu, kterou ukázali vůdci maďarského povstání v roce 1956.

Slabost české politické elity se projevuje nejenom v jejich postojích k NATO, ale i v neschopnosti vést zemi rezolutně do EU

V postojích českých politiků k událostem, které přesahují svým významem českou kotlinu, hraje důležitou roli právě skutečnost, že české země byly v posledních téměř čtyřech letech, až na zmiňovanou přestávku, provincií nebo satelitem jiných států. Rozhodnutí důležitá pro osud národa se činila nikoliv v Praze, ale ve Vídni, v Berlíně či v Moskvě. Přirozeným výsledkem

této nadvlády byla určitá ztráta zájmu o širší mezinárodní kontext. Český provincionalismus vyrůstá především z těchto kořenů.

Česká politická historie 20. století je historií diskontinuity. Ať už naši vlastní vinou či z vůle okupačních mocností, značné části politických elit byly odeslány do politického zapomnění v letech 1918, 1938, 1945, 1968, 1989 a 1992. Tak časté střídání znamenalo, že nevyzrálí politici se v kritických momentech starali více o vlastní prospěch než o obecné zájmy. Tvářit v tvář krizovým situacím pak často raději kapitulovali.

Z traumát opakovaných kapitulací vyrůstá tradiční český oportunismus - víra, že historií je vždy nakonec možné nějak prokličkovat. Hlavní krédo moderní české historie bylo „přežít“, a to i za cenu těžko stravitelných kompromisů s vlastním svědomím. Průměrný český politik a občan mají nedůvěru k užívání síly či k jiným ultimátům, a to

i v těch případech, kdy jde o principy. Jakákoliv mezinárodní kalamita je vnímána jako vtíravá nepřijemnost, na kterou politici neumějí přesně reagovat. Příkladem nejhoršího oportunismu je, když naši přední straníční politici argumentují, že NATO není Varšavská smlouva, a že tedy nyní nemusíme se vším souhlasit. S Varšavskou smlouvou též nemuseli souhlasit, ale ve většině případů se neodvážili nijak protestovat ani proti ní, ani proti komunistickému systému.

Dvě největší politické strany jsou celkem logicky nositelkami tradic provincionalismu, zápečnictví a oportunismu. Kdyby jimi nebyly, nemohly by být ani velké, ani mocné. Vyjadřují především to, co chce průměrný občan slyšet. Jejich předáci využívají populismu, neboť vědí, že skutečná snaha vést by v českém prostředí, v němž ještě stále dominují generace odchované kombinací komunismu, opatrnictví a kapitu-

lantství, znamenala jít proti proudu. Obě strany se sice liší, pokud jde o míru „pravcovosti“ či „levicovosti“ v pohledu na různé problémy. Mají ale společný jazyk, pokud jde o omezené národníčení, postoje k mezinárodním problémům a zacházení s mocí. To, že je česká politická elita slabá, se projevuje nejenom v jejich postojích k NATO, ale i v neschopnosti vést zemi jasně a rezolutně do EU či v neschopnosti postavit se čelem k problému sudetských Němců. Ve většině západních zemích jsou politici schopni se v krizových momentech chovat jako státníci. Namísto nízkého populismu jsou schopni obhajovat nepopulární kroky a společnost vést. Naprostá většina našich stranických předáků mezi takové politiky nepatří.

Jiří Pehe

Ředitel Centra New York University v Praze, kde také přednáší